

Mosina paisule kärestik-kalapääsu rajamise kavatsus

a) kärestik-kalapääsu rajamise eesmärk;

Tartu maakonnas Elva jõel (VEE1036500) asuvale Mosina paisule (PAIS025450) kärestik-kalapääsu rajamise eesmärgiks on parandada kalade rändetingimusi Peipsi alamvesikonnas asuval Elva jõel. „Rajatud kalapääsude efektiivsuse hindamine“ (Eesti Loodushoiu Keskus, Eesti Maaülikool, Thymallus OÜ 2022) järgi vähendavad Tõravere kalapääsuni jõudvate kalade hulka ebasoodsad rändeolud allavoolu jääval jõelõigul. Probleemne on Mosina pais, mis takistab kaladel ülesvoolu rände toimumist. Tegu on raskesti ületatava rändetõkkega, mistõttu täheldati elektripüügil ahvenate ja särgede koondumine paisu alla. Telemeetriauuringute põhjal on teada, et Keeri järv, millest Elva jõgi läbi voolab, on elupaigaks latikatele, kes rändetakistuste puudumisel teostavad väga ulatuslikke rändeid. Seega on põhjust arvata, et kalapääsu rajamisel levib latikas rohkema arvuliselt ka Tõravere paisuni, millele juba on loodud kalapääs.

Tegevuste kirjeldus:

Mosina paisule planeeritakse rajada kärestik-kalapääs, mis imiteerib kiirevoolulist jõelõiku, kus on kaladele sobivad puhkekohad suuremate kivide taga. Kärestiku veevoolu lävendi kõrgus peab tagama paisust ülesvoolu jääva veetaseme püsimise, sh jõe erinevate vooluhulkade korral.

Asukoht: Mosina pais asub Elva jõel, Tartu maakonnas, Nõo vallas, Vissi külas Mosina vesiveski maaüksusel (katastritunnus: 52801:009:0113). Tegemist on eraomandiga.



Joonis 1. Mosina paisu asendiplaan.

b) ülevaade töödega mõjutatud alale jäävatest eesvooludest ja muust infrastruktuurist;

Mosina pais ei asu riigi poolt korrashoitaval eesvoolul ning ei ole ühenduses ühegi maaparandussüsteemiga.

c) ülevaade objektist ning paikvaatluse (4.07.24) pildid;

Elva jõgi kuulub keskkonnaministri määruse nr 73 „Lõhe, jõeforelli, meriforelli ja harjuse kudemis- ja elupaikade nimistu“ nimekirja: Elva jõgi Palu jõe suudmest Mosina paisuni (VEE1036500).

Mosina paisust ülesvoolu jääb Elva jõe hoiuala (KLO2000142).

Mosina paisu all registreeriti elektripüügil ahven, forell, luts, ojasilm, säinas, särg, viidikas.¹

Mosina paisu paisutuskõrgus on EELISe andmetel 0,55 m.² Mosina pais moodustub kahest voolukanalist, mida eraldab kivine saar ning derivatsioonikanal läbib veskihoonet jõe vasakkaldal. Tööde teostamiseks tellitakse kärestik-kalapääsu tööprojekt, mille põhjal on võimalik ellu viia vajalikud ehitustegevused.



Joonis 2. Elva jõe Mosina paisu parempoolne voolukanal 4.07.24 (Autor: Anett Reilent).

¹ Rajatud kalapääsude efektiivsuse hindamine. Viitenumber 225436. Eesti Loodushoiu Keskus, Eesti Maaülikool, Thymallus OÜ. 2022.

² EELIS (Eesti looduse infosüsteem). Keskkonnaagentuur (kasutatud 08.07.2024).



Joonis 3. Elva jõe Mosina paisu vasakpoolne voolukanal 4.07.24 (Autor: Anett Reilent).



Joonis 4. Derivatsioonikanal veskihoone alt 4.07.24 (Autor: Anett Reilent).



Joonis 5. Mosina paisu paisutatud ala ülesvoolu 4.07.24 (Autor: Anett Reilent).



Joonis 6. Vaade Mosina paisust alla voolu 4.07.24 (Autor: Anett Reilent).

d) eelhindang, kuidas paisu likvideerimine võib mõjutada tulundusmetsa, eramaid, infrastruktuuri, kaitseväärtusi.

Mõju tulundusmetsale: mõju tulundusmetsale puudub.

Mõju eramaadele: Karestik-kalapääsu rajamine mõjutab eramaaüksust Mosina vesiveski (katastritunnus: 52801:009:0113). Karestiku loomiseks on vajalik saavutada ligipääs üle Mosina vesiveski kinnistu 52801:009:0113 paremkaldal asuva põllutee. Kõik tööd kooskõlastatakse eramaa omanikuga. Kui ehitustööde käigus tekitatakse ehitustehnika transpordi käigus ligipääsuteele kahjustusi tuleb vastavalt projektile need töövõtjal likvideerida.

Mõju infrastruktuurile: Mosina pais ei asu ühelgi riiklikult hooldataval maaparandussüsteemil.

Mõju kaitseväärtustele: Kavandatav tegevus mõjub positiivselt lõheliste ja teiste kalaliikide rändetingimustele Elva jões.

Elva jõgi on registreeritud II kaitsekategooriasse kuuluva paksukojalise jõekarbi (*Unio crassus*) ja III kaitsekategooria hingu (*Cobitis taenia*) elupaigana. Rändetõkke eemaldamine tagab karbi vastsete peremeeskalade vaba liikumise ja soodustab jõekarbi järelkasvu ellujäämist.